THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

אלטער ווייַן אין נייַע כלים :

(כפעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא")
פון י. יעווין

פויערשע צרות: דרייסיק פוד ווייַן פאר א פאָר שטיוול. דער איד — דאָס כפרה-הינדל. ווען וועט ענדלאך פאר־קומען דער באַרשער פּראָצעס? אנשטאט אנטשעדיקונג גיט די רעגירונג נדבות. דער נייער קאבינעט אָן דר. וואידא. נייַע דעקלאַראַציעס און נייַע גזירות. דער אידישער "גם זו לטובה".

רומעניע איז אין גרונד גענומען אַ אַרבעט. די העכערע מאַכט לייגט ווייניק אכט אויף דעם נעשערי. וואָס טראַגט זיך פון די הונגעריקע. הערפער און שפּייזט די פויערס מיט הבטחות אויפן חשבון פון דער זייער פּראָבלעמאטישער לאַנדווירט־שאפטלאכער אויסלאַנד־הלואה.

ביי אזעלכע אומשטענדן איז זיך לייכט פאַרשושטעלן די אויפגערייצטע שטימונג, וואָס הערשט איצט אין דעם רו־מעניש דאַרף. קומענדיק אין באַרירונג אין דער ערשטער רייע מיט דעם אידישן תבואה סוחר, וואָס לייגט אים פאַר די שפּאַם ביליקע מאַרק־פּריַיז פאַר זיין נערעטעניש, זעט דער פויער אין דעם אידן דעם שולד־דיקן אין זיינע צרות. די קוזיסטישע אַנ־טאַטאָר; וואָס שפּרייט אַרום פראַנק און פריי איבער די דערפער, ניטן בוימל אויפן דאזיקן פייער און העצן די פויערס זיך אפּרעכענען מיט די אידן. געטרייע פאַר־בינדעטע האָבן די אַנטיסעמיטן אין די ניי־גענרינדעטע לינעס, וואָס קעמפן מיט דער וואַכעריי. די דאזיקע אַרגאַניזאַציע וואָס וואָלטן באמת געקאָנט אופטאן נוצ־לאכע אַרבעט, געפינען זיך אָבער אין די הענט פון פאַרביסענע שונאי ישראל, וועל־כע באַנוצן זיך מיט דער דאזיקער שילד בכדי צו שטעמפּלען די אידן אלס די בלוט־זויגערס פון לאַנד.

די דאזיקע העפטיקע אַנטיסעמיטישע אַגיטאַציע איז אפן טאַלערינט געוואָרן דורכן אינגרן־מיניסטער וואידא, וועלכער האט געהאַלטן, אז ס'איז סך הייר־ווּאָס קומען אָן אין שטאָט, כדי צו זוכן אַרבעט. די העכערע מאַכט לייגט ווייניק אכט אויף דעם נעשערי, וואָס טראַגט זיך פון די הונגעריקע. הערפער און שפּייזט די פויערס מיט הבטחות אויפן חשבון פון דער זייער פּראָבלעמאטישער לאַנדווירט־שאפטלאכער אויסלאַנד־הלואה.

ביי אזעלכע אומשטענדן איז זיך לייכט פאַרשושטעלן די אויפגערייצטע שטי־מונג, וואָס הערשט איצט אין דעם רו־מעניש דאַרף. קומענדיק אין באַרירונג אין דער ערשטער רייע מיט דעם אידישן תבו־אה סוחר, וואָס לייגט אים פאַר די שפּאַם ביליקע מאַרק־פּריַיז פאַר זיין נערעטעניש, זעט דער פויער אין דעם אידן דעם שולד־דיקן אין זיינע צרות. די קוזיסטישע אַנ־טאַטאָר; וואָס שפּרייט אַרום פראַנק און פריי איבער די דערפער, ניטן בוימל אויפן דאזיקן פייער און העצן די פויערס זיך אפּרעכענען מיט די אידן. געטרייע פאַר־בינדעטע האָבן די אַנטיסעמיטן אין די ניי־גענרינדעטע לינעס, וואָס קעמפן מיט דער וואַכעריי. די דאזיקע אַרגאַניזאַציע וואָס וואָלטן באמת געקאָנט אופטאן נוצ־לאכע אַרבעט, געפינען זיך אָבער אין די הענט פון פאַרביסענע שונאי ישראל, וועל־כע באַנוצן זיך מיט דער דאזיקער שילד בכדי צו שטעמפּלען די אידן אלס די בלוט־זויגערס פון לאַנד.

די דאזיקע העפטיקע אַנטיסעמיטישע אַגיטאַציע איז אפן טאַלערינט געוואָרן דורכן אינגרן־מיניסטער וואידא, וועלכער האט געהאַלטן, אז ס'איז כן הייר־שר צו אָפּווענדן דעם פאַלקס־צאָרן אויף אַרבעט. די העכערע מאַכט לייגט ווייניק אכט אויף דעם נעשערי, וואָס טראַגט זיך פון די הונגעריקע. הערפער און שפּייזט די פויערס מיט הבטחות אויפן חשבון פון דער זייער פּראָבלעמאטישער לאַנדווירט־שאפטלאכער אויסלאַנד־הלואה.

די אַגראַר־רעפאָרם האט, ווי יעדער גע־וואַנטער שריט, אָנגעמאַכט גרויסע חרב־נות אין דער לאַנדווירטשאפט. די קליינע פויערס האָבן באמת באקומען נייע שט־חים ערד, זיי האָבן זיי אָבער ניט געהאט מיט וואָס צו באַאַרבעטן. ווי אין אַ סך לענדער, האָט אויך דאָ די רעגירונג פאַר־געסן דעם כלל, אז הוילע ערד גיט נאָך גאָרניט דעם לאַנדווירט, ווען ער ווערט ניט באַזאָרגט מיט די נויטיקע אינסטרו־מענטן און זרעים, וואָס איז נויטיק פאַר דער טעכנישער פאַרפאָלקאָמונג פון דער ווירטשאפט. דאַרום איז די אַגראַר רע־פאָרם אין רומעניע געוואָרן אנשטאט אַ ברכה — אַ פלאָג און האָט מיטגעוואָרקט צו דער פולער ירידה פון דער לאַנדווירט־שאפט אין אלע אירע צווייגן.

די נעוואַלטע שטייער פּאָליטיק פון דער רעגירונג אָן דער מאַנגל אין ביליקן לאַנטערמיניקן קרעדיט האָבן דערפירט די פויערס צו אַ רואינע. דער סאַוועטישער "רעמפּינג" האָט נאָר אַוועקגעהרג'עט דעם תבואה־האַנדל און די פויערס קוקן צו ווי זייער שווערע. מי גייט איינגאַנצן פאַראָרן. ס'איז לייכט זיך פאָרשטעלן די אַרימקייט, וואָס דער שטאָט איצט אין די דערפער, ווען מיר וועלן פון איצט אָן כסדר דורכגעפירט ווערן אין אַלע מיילן פון שטאָט. וואו די פאַרשיידענע צדדים וועלן פערזענלאַך אויס־קלערן דעם עולם וועגן די פאַוויקלטע פראַגעס, פון זייערע באַזונדערע שטאַנדפּונקטן.

אין דעם וואַל־קרייז פון ווינניפּעג, וואו עס וואוינט אַ גרויסע אידישע באַפעלקערונג, — אין דער נאָרט־עַנד, — וועט דער וואַל־קאַמף דאָס יאָר זיין אַ באַזונדער היציקער. די צאָל קאַנדידאַטן פאַר עמטער איז דאָ באַזונ־דערס גרויס. צווישן זיי זיינען דאָ אויך איינינקע אידישע קאַנדידאַטן, וועגן וועמעס פאַסיקייט פאַר זייערע עמטער וואָס זיי זוכן עס איז פאַר אונז אמ־לייכטסטן צו אורטיילן, ווייל זיי זיינען צווישן אונז און מיר ווייסן געוויסע זייערע פאַרדיענסטן אָדער מאַנגל אין אזעלכע.

פאַר דער צייט ביז די וואַלן דאַרפן מיר גענויער באַקענען זיך מיט די רעקאָרדס פון די קאַנדידאַטן וואָס זוכן אונזערע שטימען און זייערע שטאַנדפּונקטן איבער די פראַגעס וואָס שטייען אין קאָן, כדי מיר זאָלן וויסן, אין וועמעס הענט מיר קאָנען אמזיכערסטן אָנפאַרטרויען אונזערע אינטערעסן.

מיר דאַרפן אויך בייַ דערזיינקען, אז דער סיסטעם פון פּראָפּאָרציאָנעלע וועלן וואָס עקזיסטירט ביי אונז גיט אונז די מעגלאַכקייט אויסצונוצן אונ־זערע שטימען אפילו דאַן, ווען אונזער בעסטער קאַנדידאַט פאַר אַ באַשטימטן אמט זאָל דורכפאַלן. אונזערע שטימען גייען דאַן פאַר אונזער צווייטן אויס־וואַל. און דאָס מיינט, אז מיר דאַרפן אויסקלייבן מער ווי איין קאַנדידאַט פאַר איין אמט אָדער אַ צוויי־טן. — ביז די וואַלן דאַרף יעדער ווייַלער באַ־שליסן וועמען ער זאָל געבן זיין ערשטע שטים. וועמען זיין צווייטע און אַ. וו.

די אידישע אנטשלאָסנהייט

די פּראָטעסט פאַרזאַמלונג קעגן פּעספילדס "ווייסן פּאַפּיר" וואָס איז דאָ אָפּגעהאַלטן געוואָרן לעצטן זונטאָג, האָט דערוויזן, אַז די ווייניקע־איך, פונקט ווי די אידן פון גאָר דער וועלט, זיינען אנטשלאָסן אַנצוניין מיט זייער אַרבעט פאַר דעם אויפהאַלט אין ווייטערדיקער אנטוויקלונג פון אַ־דישן ישוב אין אַרץ־ישראל. ניט געקוקט אויף אַלע שטערונגען.

די פאַרזאַמלונג, וואָס איז געווען אַזוי גוט באַזוכט, איז ניט פאַרראָפן געוואָרן פון די ציוניסטן, נאָר פון פאַרשיידענע אַרגאַניזאַ־ציעס. ליטס איר אַרגאַניזאַציע און לויט'ן צוזאַמענשטעל פון'ם פּובליקום וואָס האָט אָנגענומען דעם וויניקע טעאַטער, האָט די פאַר־זאַמלונג מיט זיך פאַרגעשטעלט פאַקטיש אַלע שיכטן און ריכטונגען פון'ם אידישן לעבן.

דאָס דערוויזיט, אַז דער אידישער ישוב אין אַרץ־ישראל האָט אויפ־נעהערט צו זיין דער אין פון בלויז די ציוניסטן אָדער אפילו בלויז פון דער אידישער אַגענטור. אויב פאַרשיידענע שיכטן פון דער אידישער באַפעלקע־רונג זיינען ניט איינשטימיק מיט די פאַ'טישע צילן פון'ם ציוניזם, זיינען אָבער אַקטיוו אַלע אידן, אפילו די וואָס באַקעמפן דעם פּאָליטישן ציוניזם. גרייט צו באַשיצן דעם אידישן ישוב אין אַרץ־ישראל און צו באַקעמפן יעדן פאַרזוך אָפּצושטעלן זיינע ווייטערדיקע אנטוויקלונגס מעגלאַכקייטן.

דער זעלבער גייסט פון אייניקייט האָט זיך צום ערשטן מאָל אַרויס־געוויזן פאַראָרן נאָך די אוונטסס געשעענישן. ווען די גאַנצע אידישע וועלט איז אויפגעשטאַנען צו באַשיצן דעם אַרץ־ישראַל'דיקן ישוב קעגן דער דאָזי־ענדיקער סכנה. היינט. ווען אַ פאַרזוך איז געמאַכט געוואָרן אָפּצושטעלן די ווייטערדיקע אנטוויקלונגס מעגלאַכקייטן פון דעם אידישן ישוב, האָט זיך דער פאַרזוך באַגעגענט מיט אַ שטאַרקן ווידערשטאַנד מצד דעם גאַנצן אי־דישן פאָלק.

דאָס איז ניט בלויז אַ וויניפּעגער דערשיינונג, נאָר אַן אַלוועלטלאַכע. אידן פון אַלע שיכטן האָבן זיך אומעטום פאַראייניקט אין פּראָטעסט קעגן דעם פאַרזוך. אפילו אזעלכע אידישע קערפּערשאַפטן, וואָס זיינען געווען תמיד טייַלווייז גייטראַל אָדער אפילו פיינטלאַך צום ציוניזם, — ווי די ברי־טיש־אידישע "באַרד אָף דעפּיוטיס" אָדער די "אַמעריקען דזשואיש קאָמי־טע". און אזעלכע קענער פון אַרץ־ישראל ווי דזשוליוס ראָזנוואַלד. — אַלע האָבן זיך איצט פאַראייניקט אין זייער פאַרדאַמונג צום "ווייסן פּאַפּיר", וואָס זוכט צו מאַכן אַ סוף צו דער אנטוויקלונג פון'ם אידישן ישוב אין אַרץ־ישראל.

דאַמיניאָן סטאַטוס פאַר אינדיע

נאָך נאָר ניט לאַנג צוריק האָבן ברימישע אַרבעטער רעגירונג פאַר־שטייער געמאַכט דערקלערונגען, אַז אינדיעס זעלבסשטענדיקייט, דורך אַ דאַמיניאָן סטאַטוס, קאָן קומען נאָר שטופנווייז. דורך אַ לאַנג־יאָריקן פּראָ־צעס. איצט האָט שוין פרעמיער מאַקדאָנאַלד ביים לאָרד מעיאָרס באַנקעט אין גיבד האַל לעצטן מאָנטאָג, דערקלערט, אַז דער רעזולטאַט פון דער קאָנ־פערענץ מיט אינדישע פאַרשטייער (וואָס עפּנט זיך היינט אין לאָנדאָן) וועט זיין אינדיעס פרייהייט. "אונטער דער זעלבער קרוין". אָבער "אין אָנקלאַנג מיט איר נאַציאָנאַלן זעלבסט־רעספּעקט און צופרידנהייט". דאָס ווערט אָנ־גענומען ווי אַן אנצוהערעניש, אַז די רעגירונג וועט איינגיין אויף אַ באַל־דיקן דאַמיניאָן סטאַטוס פאַר אינדיע.

דער פּרעמיער האָט דערביי פאַרדאַכט דעם גאַנדי קאָמפּיין פון אומ־געהאָרכזאַמקייט. וואָס זאָל האָבן געשטערט "אַן ערלאַכן פאַרזוך" צו לייזן דאָס אינדישע פראַבלעם. ווי די זאַך זעט אָבער אויס פון דער זייט, וואָלט דער דאָזיקער "ערלאַכער פאַרזוך" ניט געגאַנגען אַזוי ווייט ווי דאַמיניאָן סטאַטוס פאַר אינדיע. ווען גאַנדיס קאָמפּיין איבערצייגט ניט. אַז דאָס אינ־דישע פאָלק איז אנטשלאָסן צו דערווערבן זיין פרייהייט.

די פאַרטרעטער פון אינדיע ביי דער קאָנפערענץ זיינען לויטער פרינצן און מאַכט־האָבער. פאַר וועלכע די בריטישע הערשאַפט איז נאָר ניט קיין באַזונדער חסרון. יעדנפאַלס, וואָלט עס פאַר ענגלאַנד געדאַרפט זיין זייער לייכט משווה ווערן מיט זיי. אָבער זיי פילן אָפּנס גאַנץ גוט די שטי־מונג פון'ם אינדישן פאָלק, און זיי האָבן וואַרשיינלאַך מורא. אַז אַרויסטרע מעדיק קענן דעם ווייַן פון'ם פאָלק קאָנען זיי פאַלן צוזאַמען מיט ענגלאַנדס הערשאַפט. און דערפאַר האָבן אפילו זיי געוואָרנט, אַז אויב פאַר דער קאָנ־פערענץ ווערט ניט אוועקגעשטעלט דער באַזיס פון אַ דאַמיניאָן סטאַטוס, דאַן פאַרלאָזן זיי גלייך לאָנדאָן.

די פראַגע וועט איצט זאָגן דאָס דינגען זיך, — אביסל אַהין, אָבער באַלד ווי די רעגירונג גייט איין אויף דער פונדאַמענטאַלער פאָ־דערונג, וועט מען זיך מסתמא שוין ווי עס איז צוזאַמענדריידן, — און די פראַ־גע וועט דערנאָך זיין, ווי דאָס אינדישע פאָלק וועט דאָס אויפנעמען.

ניט רייסן קריעה, ר' חיים גרשון! ::

פון י. ל. וויקער

איר געדיינקט געוויס, ר' חיים גרשון זעלינקאַס. דעם טאָג ווען מיר האָבן אַלע אין אירנברידזש געפיירט די באַשטעט־קונג פון דער פעלקער פאַראָן אין דער דאָזי־פור דעקלאַראַציע אין סאַן רעמאָ.

איר געדיינקט? איר אָנגעטאָן אין אייר־ער שבת'דיקן סורטיט אין אַ מיטן־וואָכיקן טאָג. פיר מייל גענאַנגען צופוס און מיר האָבן אַלע מיט אַ מכין נעראַוונט און הלל געזונגען. איך געדיינק ווי איר האָט "הלל" געזונגען און פון גרויס שמחה געוויינט, און איך צוואַמען מיט אייך. איך געדיינק ווי איר האָט הויך די ברכה "שהחיינו" גע־מאַכט און אַלע האָבן מיט אַ געוויין דעם "אמן" געענטפערט.

איר האָט זיך געפרייט און מיר צוזאַ־מען מיט אייך, וואָס מיר האָבן דערלעבט צו זעען ווי אונזער גלות פאַלק, צעזיינט און צעשפּרייט איבער אַלע שבעה ימים, איז פון דער וועלט, ספּעציעל פון ענגלאַנד, אַנערקענט געוואָרן אַלס נאַציאָן וואָס איז באַרעכטיקט אויף זיין אַלט־היסטאָרישן לאַנד, אויף אונזער אַרץ־ישראל, צו גיין צוריק זי בויען, זיך באַזעצן און לעבן נאָרמאַל אויף אונזער הייליקן באָדן ווי אַלע אַנדערע פעלקער.

איך געדיינק ווי איר זייט געגאַנגען אין פאַראויס פון דער פּראָצעסיע מיט דעם גרויסן ציון פלאַג, איר האָט שטאַרק גע־שוויצט, אָבער אַ צווייטן איבערגעגן האָט איר ניט געוואָלט. עס איז אייך געווען ליב און טייער צו טראָגן די בלוי־ווייסע פאָנ, און מיט יערן פלאַטער פון דער פאָן אין דער לופטן האָט אייער האַרץ אַ ציטער געמאַכן און אין אייערע אויגן האָט אַ הייי־ליקער פונק, אַ קוואַל פון ליכט, פון ליבע צו אייער פלאַג, צו אייער פאָלק און לאַנד, זיך אָפּצוגונדן.

איך געדיינק און ווייס אייערע באַמי־אונגען צו יענעם צוויבער־לאַנד צו פאָרן. ניין, ניט פאָרן, נאָר פליען! ליידער האָט אייער ווייסע באָרד ניט אייערע יאָרן, כ' ירבו, אייך פאַרראָטן און איר זייט גע־בליבן פאַרשטעקט אין וויניפּעגער מושב זקנים און פון דער ווייטן צוגעזעען ווי יע־נע, שוואַכערע פאַר אייך, נאָר מיט שוואַר־צע בערד, בויען, אקערן, אָבער עסן אויף אַרץ־ישראל'דיקע ברויט. איך ווייס אייע־רע געראַנקען. איך געדיינק אייערע וועד־טער: "וואָס זאָל אין סאָן אַז די צוציקעס ווילן ניט קיין ווייסע בערד? אַ, ווען איך קום אהין וואָלט איך זיי, די ווייס־חברה־ניקעס געוויזן ווי מען אַרבעט און ווי מען דאַרף אַרבעטן אין אונזער אַרץ־ישראל!" אָבער איר זייט אַלעמאָל געווען צופרידן וואָס די ווייס־חברה'ניקעס בוען דאָרט און פון דער ווייטסן געקוואָלן, נחת גע־שעפּט, וואָס דער היינט דערקענט ניט דעם נעכטן און דער מאָרגן דעם היינט, ווייל איר האָט געוואוסט, אַז אויב איר גענייסט ניט דערפון, זיינען דאָך פאַראַן אַנדערע, אייערע ברידער, קינדער פון אייר־ער פאָלק, וועלכע זיינען מער גענויטיקט ווי איר, פון גלות, פון הונגער און פיין צו לויפן אַ ה י י ם, און דאָרט זייערע הויקערס אויסצוגלייכן; זייערע אויסגע־דאַרטע באַקן אויסצופילן.

זייט די לעצטע פאַסירונגען אין אונזער לאַנד, זייט די פאַגראָמען, זייט די באַ־ריכטן און ספּעציעל איצטער נאָכדעם ווי אונזערע אוהבים — די מאַקדאָנאַלדס, וועלכע האָבן זיך אין ליבע צו אונז דער־קלערט דורך אַרטיקלען, דורך פלוג בלעט־לאַך, לויבנדיק און רומענדיק די וואונ־דערבאַרע אַרבעט פון אונזערע חלוצים — נרעי און אונזערע גענאָסן — האָבן אונז גרויזאַם, פאַביאַניש גענאַרט און ווילן אונ־זער רעכט, אונזער אַנערקענטע רעכט פון דער נאַנצער וועלט אויף אונזער לאַנד, באַריבן. מיז איך אייך, און אַלע אַנדערע וועלכע איך האָב געמאַכט דיינקען, טראַכטן, פילן און אַרבעטן ווי איך, אַ פאַר ווערטער זאָגן.

שוין אַ צייט ווי איך האָב צו אייך ניט גערעדט. מעגלאַך פ'איז מיין שולד און אפשר ניט. אָבער היינט זוך איך ניט קיין חשבונות. היינט מוז איך צו אייך, מיין ר' חיים גרשון און אַלע אַנדערע. מיין טרייסט וואַרט זאָגן.

איך ווייס איר גלייכט און ליבט אַ מעשה'לע, טאָ לאָמיך אייך דערציילן וואָס מיט מיר האָט פּאַסירט.

ווען אין רוסלאַנד זיינען געווען די פאַג־ראָמען אויף אידן, געוויינלאַך אין די 80 יאָרן פון לעצטן יאָרהונדערט, איז מיין זעליקער פאָטער אַמאָל געקומען פון'ם שטעטל מיט אַ פּאַק ציטונגען אין בוזעס קעשענע אַ שטאַרק פאַרוויינטער. מיין מר־טער ע"ה דערזעענדיק דעם פאָטער פאַר־ווייסט, האָט אים געפרעגט אין דער שטיל וואָס ער וויינט. איך ווייס ניט וואָס דער גענטער איז געווען, אָבער ביידע האָבן גענומען וויינען מיך געשיקט רופן דעם אייניציקן אידן פון ישוב, אונזער שכן ר' אַבא ניסן דעם שניידער.

זעענדיק טאַטע־מאַמע וויינען, בין איך אריינגעקומען צום שניידער און ווייַנער־דיק געזאָגט: "דער טאַטע רופט אייך!

צעשראָקענע איז אונזער שכן מיט זיין משפּחה אריינגעלאָפן צו אונז אין הויז און דער טאַטע ע"ה האָט זיי דערציילט וועגן דעם אומגליק און אַלע האָבן זיך צע־וויינט, קריעה געריסן, נעמאַכט די ברכה "דין האמת" און זיך שבעה געזעצט.

ווען איך וואָלט געדיינקט, ר' חיים גרשון, אַז מיט שבעה זיצן, מיט קריעה ריי־סן, וואָלט מען געקענט העלפן, וואָלט איך אייך געהייסן נעמען אַזאַ שטאַרקן ריס און מיט אַ הויכן קול אויסשריַיען: ברוך דין האמת! ! ! אַז די גאַנצע וועלט זאָל אויפטרייסלען און די פאָלשע פריינט אונזערע זאַלען דערציטערט ווערן און זיך גלייך קלאַפּן אין האַרצן: שחטאנו בהונאת רע . . . אָבער ניט מיט טרערן בויט מען אַ לאַנד, האָט נאַפּאָלעאָן באַנאַפּאַרטע גע־זאָגט. דאַריבער וויל איך, ר' חיים גרשון, איר זאָלט ניט זאָגן קיין קינות, איר זאָלט ניט ריי־סן קריעה און קיין דין האמת ניט בענשן. איך וויל אייך: טוט! היס־טערע ווידערהאָלט זיך. ביים צווייטן בית המקדש האָבן אונזערע שונאים די סנבלס'ס, די אַראַבער און זייערע פריינט אויך אונז פאַגראָמירט. האָבן אויך מסר־רה'לאַך געשריבן אין אונזער אַרבעט פאַר אַ קורצער צייט אָפּגעשטעלט, טאָ וואָרום וויל איר אַז איצטער זאָל זיין אַנדערש? ווען אידן זיינען אונטער משה רבנו פון מצרים אַרויס האָט זיי אויך געגומען 40 יאָר ביז זיי זיינען צום בראָג יַרדן געקו־מען. יהושע האָט מלחמות געפירט ביז ער האָט 31 מלכים באַזיגט. זיבן יאָר האָט גענומען דאָס לאַנד איינצוטיילן און נאָכ־דעם איז אַ פּעריאָדע פון 400 הונדערט יאָר ביז דוד המלך, אויף ניט געווען פונעל־דיק. לערנט ר' חיים גרשון, דורך נאָכאַמאָל "שופטים" וועט איר זען וואָס פאַר אַ צרות אידן האָבן געכאַפּט אַלע וויילע. נאָר זיי האָבן עס מוטיק און געדולדיק גע־טראָגן, געשריען, וויזעקן, געקעפּסט. און דער גרויסער טאָג פון "והארץ שקטה" איז געקומען.

לאָמיך אייך זאָגן אַ סוד, ר' חיים גרשון, מיר זיינען אַליין שולדיק. אונזערע פירער, אונזערע קלוגע, האָבן צו אונז טויזנטער מאָל גערעדט, געוויינט, געבעטן: אידן לייזט אויס אייער לאַנד "נאולה תתנו לארץ", ווייל מאָרגן קען זיין צו שפּעט. האָבן מיר דעם רוף געהערט? האָבן מיר זייער געבעטן, זייער פאַרלאַנג און וואונש דערפילט? ניין! מיר האָבן געגעבן גראָ־שענס ווען מיר האָבן געראַדט ניבן דאָ־לאַרס. מיר־האָבן דאָלאַרס געגעבן אַנ־שטאָט צענער־ווייַנלאַך ווערט מען באַ־שטראָפט פאַר שמונלען דעם נרעניץ אין די שטאָטן מיט דריי חדשים מורמע) און דאָס נאָך צוויי וואָכן זיצן אין דזשיל פאַר'ן משפּט, אַז זיי זיינען אָפּגעקומען זייער שטראָף האָט מען זיי ביז דער דע־פּאָרטאַציע באַפרייט נאָך דעם ווי ס'איז איינגעלייגט געוואָרן פאַר יעדן פון זיי טויזנט דאָלאַר בייל. פאַר רעזניק האָבן איינגעגעבן דאָס געלט זיינע ברידער, און פאַר מאַלווינע מ. איינקיע דערבאַרב־ד הארציקע אידן, ייעלכע האָבן געוואָלט פאַרדינען די מצות פון מתיר אסורים.

ניסדן רעזניקס פאַרבאַטענע רייזע האָט אָפּגעקאָסט זיינע ברידער פון די שטאָטן און קאַנאַדע ביז דריי טויזנט דאָלאַר און די ענרע איז געווען, אַז מען האָט אים טאַקע דעפּאָרטירט צוריק אין רוסלאַנד. ס'האָט זיך באַלד אַרויסגעוויזן, אַז זיין רוסישער פּאַס, וואָס איז געווען גילטיק אַ יאָר אין נאָך געווען ניט אויס־גענאַנגען, האָט פאָרליכטעט ראַטן רוס־לאַנד אַן שווערקייטן אים אריינצולאָזן צוריק.

די פריילן מאַלווינע מ. איז אָבער גע־ווען אַליין מאַלווינע מ. איז אָבער גע־ווען העלדישער פאַר איר מאַנסבילשן חבר אין אומגליק. גלייך ווי מען האָט איר אַרויסגעלאָזן פריי אויף בייל, האָט זי ניט מאַכנדיק קיין שעלות און מעגות אַריבערגעשפּאַצירט צוריק אין קאַנאַדע. אָבער קומענדיק אין מאָנטרעאָל, האָט איר ווייבערשער שכל איר נעבאַך אַ צווייטן מאָל פאַרראָטן. זי איז גלייך אויוועד צום אַמעריקאַנער אינספּעקטאָר, זיך פאַרגע־שטעלט פאַר אים, אַז זי איז דאָס באַ־רימטע מאַלווינע מ. פאַר וועמען דערבאַ־רימהאַרציקע מענטשן האָבן געגעבן אַ באַר פון טויזנט דאָלאַר און אַזוי ווי זי וויל זיין גוט צו זיי, בעט זי דעם אינ־ספּעקטאָר גלייך מעלדן וואו מען דאַרף, אַז זי איז געווען אנשטענדיק צו פאַרלאָ־זען די שטאָטן, און זי געפינט זיך שוין אויצט אין קאַנאַדע, און בכן זאָלן זיי דעם באַנד קאַנסקלען. דער אַמעריקאַנער אינס־פּעקטאָר איז געווען זייער ליבנסווירדיק, ער האָט איר געבעטן זיצן אין ער האָט איר פאַרזיכערט, אַז איר בקשה וועט דער־פילט ווערן אַזוי שנעל, ווי ס'וועט פעסט־געשטעלט ווערן, אַז זי איז לענאַל צוריק אריינגעקומען אין קאַנאַדע. לאַנג וואַרטן אויף אַן ענטפער האָט זי ניט געדאַרפט. מען האָט טעלעפאָנירט צו שוואַכערע אַנ־נאָן וואָס איז מיט יאָרן קאַנאַדע אין פון שעקסטער צירקולאַציע אין אַמ־פּריע פריקאַנער פונעם ווייַנטער קאַן איך האָבן באַרענגען פון קאַלט־נאַנגען יאָר, איך האָב פאַרענגען און מיר שפּייַן, און איך בין אַ־ראַמסטן פאַראַיין — דער פאַרס מאַכט ריש לעבן פאַרענגענ'נ'—ווייַנ־ווערטיקן קונען אַמאַטיקס — דער פאַרס פאַנד אַדער פון אַ פייַנדער־ווייַנ־אַ א קאַפּאַליינס פון וואָס אַ סך דרוי־קלייַנער עס אַ זיי־ווייַנ־אַ־ווייַנ־אַ־ווייַנ־אַ